

Η ΑΠΑΙΤΗΣΗ ΓΙΑ ΕΝΑ ΝΕΟ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟ ΡΟΛΟ ΤΗΣ ΕΕ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ – ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ – ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΥΞΙΔΑ

(Απόσπασμα της εναρκτήριας ομιλίας στα πλαίσια του 16^{ου} Σεμιναρίου Υψηλού Επιπέδου του Ευρωπαϊκού Κολλεγίου Ασφάλεια και Άμυνας).

...Με την έκδοση της Παγκόσμιας Στρατηγικής το 2016, η ΕΕ ξεκίνησε μία ουσιαστική προσπάθεια αναβάθμισής της σε έναν αξιόπιστο παγκόσμιο γεωπολιτικό παίκτη, πάροχο ασφάλειας και σταθερότητας στα Κράτη Μέλη (ΚΜ) και στις περιοχές ενδιαφέροντος της.

Στρατηγική Αυτονομία. Η γεωπολιτική αυτή αναβάθμιση προϋποθέτει αυξημένη «Στρατηγική Αυτονομία». Στο πλαίσιο αυτό, οι αρχές της ΕΕ τονίζουν ολοένα και περισσότερο την ανάγκη θέσπισης μέτρων για την ενίσχυση της στρατηγικής κυριαρχίας της Ευρώπης όχι μόνο σε θέματα ασφάλειας αλλά και σε πολλούς άλλους τομείς.

Η απαίτηση και η φιλοδοξία είναι να «αποφύγουμε τις εξωτερικές εξαρτήσεις σε ένα νέο γεωπολιτικό πλαίσιο». Με αυτό δεν εννοούμε αυτονομία από οποιοδήποτε έθνος ή διεθνή οργανισμό, αλλά την αυτονομία της ΕΕ

να κάνει ό,τι αποφασίσει μόνη της χωρίς υποχρεωτικές εξαρτήσεις, εφόσον αυτό καταστεί απαραίτητο. Παρόλο που πολλοί μπορεί να αμφισβητήσουν τον όρο «Στρατηγική Αυτονομία», υπάρχει μία αυξανόμενη συνειδητοποίηση μεταξύ των Ευρωπαίων πολιτών, ότι η ΕΕ πρέπει και οφείλει να έχει την ικανότητα να ενεργεί χωρίς αδικαιολόγητη εξάρτηση από άλλους διεθνείς παίκτες από άποψη ικανοτήτων, τεχνολογιών και πολιτικής λήψης αποφάσεων.

Αυτονομία σημαίνει να ενεργεί κάποιος μόνος του. Αυτό όμως απαιτεί περαιτέρω διευκρινίσεις. Η έννοια της αυτονομίας περιλαμβάνει ένα ευρύτερο πλαίσιο από αυτό της αυτάρκειας, και πρέπει να γνωρίζουμε καλά αυτή τη διάκριση. Ωστόσο, η αλληλεξάρτηση με άλλους γεωπολιτικούς παγκόσμιους ισχυρούς διεθνείς παράγοντες είναι μία αναγκαιότητα που επίσης δεν μπορούμε να αναστρέψουμε. Είναι ξεκάθαρο βέβαια ότι η Στρατηγική αυτή Αυτονομία απαιτεί τη δημιουργία ή την απόκτηση νέων δυνατοτήτων και νέων διαδικασιών προκειμένου να υλοποιηθεί.

Στρατηγική Κουλτούρα. Η σταδιακή καλλιέργεια μιας ευρωπαϊκής «Στρατηγικής Κουλτούρας» είναι ο επόμενος στόχος. Αυτός ο στρατηγικός «Πολιτισμός» της ΕΕ θα πρέπει να αποτελεί ένα κοινό τρόπο με τον οποίο η Ευρώπη θα αντικρίζει τον κόσμο και θα αντιμετωπίζει τα διάφορα προβλήματά της, κυρίως όσα απαιτούν τη χρήση του στρατιωτικού «εργαλείου». Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αυτή η Κουλτούρα διαμορφώνεται πάντα με βάση την ιστορική εμπειρία. Διαθέτουμε όμως ήδη αυτήν την Κουλτούρα ή πρέπει να την δημιουργήσουμε από την αρχή; Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι διαφορετικές απόψεις και στάσεις των ΚΜ καθώς και οι τραυματικές στρατιωτικές εμπειρίες που κάποια απ' αυτά έχουν βιώσει στο παρελθόν. Θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η τάση της ΕΕ να αποτελεί περισσότερο δύναμη Ήπιας Ισχύος αντί δύναμη Σκληρής ή ακόμη και Έξυπνης Ισχύος.

Συνεπώς, η Στρατηγική Κουλτούρα της ΕΕ υπάρχει ήδη, αλλά μόνο ως ο «χαμηλότερος κοινός παρονομαστής» και αυτό με σκοπό να ικανοποιήσει τις επιφυλάξεις των διαφόρων ΚΜ αλλά και την «πολιτική ορθότητα» της ίδιας της ΕΕ. Αυτός ο «κοινός παρονομαστής» όμως δεν είναι αρκετός. Είναι η δύναμη, η ρώμη και η αποτελεσματικότητα μιας τέτοιας Κουλτούρας που πρέπει να δημιουργήσουμε εξ αρχής ή να επαναφέρουμε όπου αυτή η Κουλτούρα υφίσταται, διαμορφωμένη όχι μόνο από τη θετική ή αρνητική ιστορική εμπειρία των διαφόρων κρατών μελών, αλλά και από το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο, τους Κανόνες της Δημοκρατίας και το Κράτος

Δικαίου. Μόνο τότε θα είμαστε σε θέση - ως Ευρωπαίοι - να οικοδομήσουμε αυτήν την πολύ αναγκαία υγιή, δημοκρατική, εύρωστη, ευρωπαϊκή «Στρατηγική Κουλτούρα» που είναι απολύτως απαραίτητη για μια αποτελεσματική Ευρωπαϊκή Άμυνα.

Στρατηγική Πυξίδα. Παρά την πολιτική υπερδραστηριότητα στην ασφάλεια και την άμυνα που ξεκίνησε από το 2016 με την Παγκόσμια Στρατηγική, τα ΚΜ και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ συνειδητοποίησαν ότι τα νέα εργαλεία εστιάζουν συντριπτικά στην ανάπτυξη αμυντικών δυνατοτήτων και κυρίως, πολλές φορές αποκλειστικά, στην αμυντική βιομηχανία.

Όσο σημαντικοί και αν εξακολουθούν να είναι αυτοί οι δύο παράγοντες, υπάρχει και ένας τρίτος παράγων που πρέπει να συμπεριληφθεί: Είναι η ικανότητα δυναμικής στρατιωτικής εμπλοκής, ως αντίδραση ακόμη και προληπτικά, απέναντι σε καταστάσεις διεθνούς κρίσης επί εδάφους. Πρόκειται στην ουσία για το τρίτο σκέλος του τρίποδα που συμπληρώνει την πολιτική αξιοπιστία και την στρατηγική αυτονομία. Χωρίς δυνατότητες συγκεκριμένης δυναμικής δράσης, η ΕΕ εκτιμάται ότι θα δει την περαιτέρω ανάπτυξη στρατηγικών κενών στη περιοχή της, θα βιώσει την επιδείνωση της Διατλαντικής σχέσης με τις ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ και θα υποστεί μία σοβαρή στρατηγική υποβάθμιση σε μια εποχή που νέοι ανερχόμενοι γεωπολιτικοί «γίγαντες» βρίσκονται σε τροχιά ανόδου. Για να παραθέσω τα λόγια του Υπατου Εκπροσώπου Josep Borrell: «(Προκειμένου) να αντιμετωπίσουμε ένα επιδεινούμενο περιβάλλον ασφάλειας, χρειαζόμαστε ευρωπαϊκές απαντήσεις και την ανάληψη περισσότερης ευθύνης για τη δική μας ασφάλεια». Δεν θα μπορούσα να συμφωνήσω περισσότερο με αυτή την άποψη.

Για να αντιμετωπίσουν αυτήν την πρόκληση, τον Νοέμβριο του 2020, τα ΚΜ της ΕΕ ζήτησαν τη σύνταξη μιας Εκτίμησης Απειλών που να περιγράφει λεπτομερώς τις απειλές που θα αντιμετωπίσει η ΕΕ τα επόμενα 5-10 χρόνια. Δεν αποτέλεσε έκπληξη, ότι η Εκτίμηση αυτή περιέγραψε ένα ζοφερό μέλλον για την ΕΕ. Τα κράτη μέλη και οι αρχές της ΕΕ συνειδητοποίησαν ότι η Παγκόσμια Στρατηγική έπρεπε να επανεξεταστεί, όχι όμως για να αντικατασταθεί από ένα άλλο έγγραφο στρατηγικής, αλλά για να συμπληρωθεί με ένα νέο θεσμικό κείμενο που θα παραθέσει μία νέα οπτική για το πολιτικό μας «οικοσύστημα» και θα περιγράψει λεπτομερώς τη διαχείριση κρίσεων, την ανθεκτικότητα, την ανάπτυξη δυνατοτήτων και μέσων και την οικοδόμηση στρατηγικών συνεργασιών.

Πρόκειται για τη «Στρατηγική Πυξίδα», ένα νέο θεσμικό θεμελιώδες κείμενο που θα εξηγήσει λεπτομερώς ποιες ευθύνες ασφάλειας και άμυνας θέλει να αναλάβει η ΕΕ, για ποιους σκοπούς και με τι είδους εκτελεστικές επιχειρήσεις ή μη εκτελεστικές αποστολές.

Εάν η αυτή η «Στρατηγική Πυξίδα» πρόκειται να αποτελέσει την πραγματική διαφορά στην ασφάλεια και την άμυνα της ΕΕ, θα πρέπει να αποφευχθεί η γνωστή και ισχύουσα πολιτική του «χαμηλότερου κοινού παρονομαστή». Το γεγονός αυτό συνιστά ένα σημαντικό κίνδυνο, δεδομένης της δυσκολίας ορισμένων κρατών μελών να αποδεχτούν κάποιες εκφάνσεις της επιδιωκόμενης «Στρατηγικής Αυτονομίας», αλλά της πίστης πολλών ΚΜ ότι το ΝΑΤΟ ταιριάζει καλύτερα στις εθνικές στρατηγικές κουλτούρες τους και προασπίζει καλύτερα την εθνική τους κυριαρχία και τα εθνικά τους συμφέροντα.

Αποτελεί επιτακτική ανάγκη να διασφαλιστεί ότι τα ΚΜ θα αποκτήσουν την κυριότητα της «Στρατηγικής Πυξίδας» και θα την ενσωματώσουν στις εθνικές αμυντικές διαδικασίες και στρατηγικές τους. Από αυτήν την άποψη, πρέπει να γίνει κατανοητό από όλους ότι τα ΚΜ της ΕΕ ξεκινούν από διαφορετικές στρατηγικές, πολιτικές και πολιτισμικές αφετηρίες και ότι στηρίζονται σε διαφορετικές και απόλυτα διακριτές ιστορικές εμπειρίες αλλά και προοπτικές. Μία τολμηρή «Στρατηγική Πυξίδα» είναι σίγουρο ότι δεν θα ικανοποιήσει στο ακέραιο όλα τα ΚΜ. Η ΕΕ και τα ΚΜ της όμως θα πρέπει να δεχτούν, εφόσον έχουν ειλικρινείς προθέσεις, ότι παρόλο που στο θεσμικό αυτό κείμενο θα ληφθούν υπόψη, στο μέτρο του δυνατού, όλα τα εθνικά συμφέροντα και οι εθνικές ευαισθησίες και ιδιαιτερότητες, για να είναι η Πυξίδα αποτελεσματική, η συμπερίληψη αυτή των εθνικών θέσεων θα πρέπει να εξισορροπηθεί αποτελεσματικά με τη φιλοδοξία απόδοσης στην ΕΕ, ενός αυτόνομου ρόλου, ισχυρού παγκόσμιου παράγοντα γεωπολιτικής ισχύος.

Η εργασία για τη «Στρατηγική Πυξίδα» της ΕΕ έχει ήδη ξεκινήσει. Η παρουσίαση στους Υπουργούς έχει προγραμματισθεί για το Νοέμβριο του 2021 με την τελική έγκριση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να αναμένεται στις αρχές του 2022.....

...Η Ευρώπη είναι το σπίτι μας και η ΕΕ είναι η οικογένειά μας. Το ΝΑΤΟ είναι ένας χώρος στον οποίο έχουμε περιορισμένες δυνατότητες να προβάλλουμε τα εθνικά μας θέματα λόγω της παρουσίας της Τουρκίας. Η ΕΕ είναι ο χώρος μας. Χρειαζόμαστε δέσμευση στο υψηλότερο πολιτικό

επίπεδο για να καταστήσουμε την ΕΕ τον ισχυρότερο παράγοντα παγκόσμιας ασφάλειας σε έναν κόσμο με ταχέως μεταβαλλόμενες απειλές. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο Γερμανός πρώην υπουργός Εξωτερικών Σίγκμαρ Γκάμπριελ πριν από λίγα χρόνια στην Διάσκεψη Ασφαλείας του Μονάχου «Η ΕΕ πρέπει να ενισχύσει την Άμυνα και την Ασφάλεια της, διότι είναι σαν να είναι ο μόνος χορτοφάγος μεταξύ των σαρκοβόρων».

Χρειαζόμαστε μια ισχυρότερη Ευρώπη. Ας το κάνουμε πραγματικότητα!

